

Докато Мая е чисто женски празник, то в карнавалните обичаи на *Русалската неделя* във Видинско участват и мъже, и жени. „...Жените се преобличат като мъже, мъжете като жени, жените си правели с черно мустаци и вежди и така ходели по къщите, та били дарявани с пари, брашно и др. През Русалската неделя жените не спели от страх да не ги “хванат русалиите”. ...Забележително в практиката на циганите е, че те още знаят преобличанията на Русалската неделя, прехвърлени у южните румъни, македонските куцовласи към зимата и че същевременно правят калушарските си игри, както инак в Румъния стават самостоятелно през Русалската неделя” (Арnaudов 1972: 141).

Друг наследен от българите и съхранен обичай, в който жената е отново главно действащо лице е обичаят за дъжд – *Пеперуда*: „...Едно много сухо лято.... житата изсъхват, земята се напуква. Момите решиха да изпълнят обряда “пеперуда”. Облякоха се празнично, разплетоха плитките си, наметнаха бели дюлбени от майките си, влизаха във всеки двор и със ситни стъпки играеха пред домакинята, разперваха ръце и пееха: „Пеперуда, луда, луда ходи/ дай боже дъжд, дай боже дъжд!” (Чернева 2003: 83). В с. Арчар, Свищовско „... за дъжд се извършва повечето от цигански момичета обичаят пеперуда” (СБНУ, 1892: 278). В Битолско „При бездъждието, което се счита като наказание от Бога, разсърден от човешките грехове ...жените взимат, та правят “пеперуди” или “пеперуни”... в градовете този обичай се изпълнява от циганките” (СБНУ 1895: 157). „В София тяхната (на циганите – б.а.) нравственост не се ползва с най-добрата репутация. Лятно време, когато не вали, като “пеперуги” (сръбски “додоле”), ходят от врата на врата и оставят да ги поливат по дворовете, за да вали: разбира се, че този е митологичен обред не се извършва без бакшиш” (Иречек 1899: 33).

“Когато бях около 10-ина годишна за първи път ме облякоха като “пеперуда”. Дрехите бяха на лазарка. Майка, леля и други близки жени направиха всичко в катуна. Заляха ме с вода и ми казаха думите, които да повторя. Направиха го заради сушата – нямаше паша за конете. По-късно, някъде към 1955-1956 г. живеехме в с. Боздуганово (Старозагорско – б.а.), тогава българските жени искаха, пак заради сушата – август беше. Аз им казах, че зная как се прави “пеперуда”. Сложих лазарските дрехи на най-голямата дъщеря (5-6 годишна), облях ме с вода и й казах какво да каже. Не помня заваля ли... “ (ж., р. 1938 г., “тракийска” калайджийка).

Почитта си към Божията майка, защитничка на децата, дарител на живот, циганите/ ромите проявяват на християнския празник *Голяма Бо-*